Ulkoasiainministeriö/AVS-PAL/TAS

LAUSUNTO
20.10.2015

HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016; teema: ministeriön toimintamäärärahat, HTV-kehitys, edustustoverkko

Edustustoverkkosuunnittelu: Bratislavan, Ljubljanan ja Luxemburgin suurlähetystöt lakkautettiin 1.9.2015 lukien. Tämän jälkeen Suomen ulkomaan edustustoverkko käsittää 89 edustustoa. Tämä on selvästi vähemmän kuin muilla Pohjoismailla Islantia lukuun ottamatta (Norja 101, Ruotsi 103, Tanska 106).

Ulkoasiainhallinto on joutunut supistuvista toimintamenomäärärahoista johtuen leikkaamaan edustustoverkkoaan lähes koko 2010-luvun ajan. Toistuvien leikkauspäätösten johdosta säästämiskeinot (tukitoimintojen tehostaminen, henkilötyövuosivähennykset, säästöt infrastruktuurimenoissa kuten kiinteistömenoissa ja tietohallinnossa sekä matkustamisessa) alkavat olla loppuun käytetty. Ollaan tilanteessa, jossa ministeriön on säästövelvoitteiden jatkuessa kajottava ydintoimintaansa. Jäljellä olevista merkittävien säästöjen saamistavoista ainoita on sulkea lisää edustustoja, sillä edustustoverkon menot muodostavat lähes 60 prosenttia ulkoasiainhallinnon toimintamenoista.

Ulkoasiainhallinnon viimeisten 10 vuoden henkilötyövuosivähennykset ovat kokonaisuudessaan 243 henkilötyövuotta. Edustustojen toimintamäärärahoja on leikattu viimeisten kymmenen vuoden aikana yli 20 miljoonaa euroa ja henkilötyövuosivähennyksistä edustustoihin on kohdistunut 128 henkilötyövuotta. Viisumientuotannon ja samalla viisumivirkailijoiden määrän kasvaessa varsinaiseen substanssityöhön kohdistuneet HTV-vähennykset eivät erotu ulkoasiainhallinnon kokonaisluvussa.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan merkitys ja Suomen aseman vahvistaminen korostuvat nykyisessä kansainvälisessä poliittisessa tilanteessa. Kansallisen läsnäolon merkitys on vahvistunut entisestään. Edustustoverkko huolehtii siitä, että Suomi näkyy, kuuluu ja vaikuttaa eri puolilla maailmaa.

Resurssien kannalta toinen tärkeä ulkoasiainhallinnon toiminto on Team Finland –työ ja Suomen viennin edistäminen sekä siihen liittyvä maakuvatyö. Vienninedistämisorganisaatioiden toiminnan painopiste on keskittynyt Suomeen ja ulkomailla ulkoasiainhallinnon merkitys vienninedistämistyössä on kasvanut. Edustustoverkon rooli erityisesti Euroopan ulkopuolisissa maissa vienninedistämisen vahvistamiseksi on keskeinen. Ilman diplomatiaa ja suhdetoimintatyötä konkreettisia askeleita viennin edistämisen vahvistamiseksi on hankala ottaa.

Edellä mainittujen painopisteiden vuoksi edustustoverkon ja ulkoasiainhallinnon resurssien leikkaukset johtaisivat Suomen kannalta epätoivottavaan tilanteeseen. Suomella on tarpeita avata uusia edustustoja tai vahvistaa läsnäoloa erityisesti Euroopan ulkopuolisissa maissa. Myös edustustoverkon henkilövoimavarojen vahvistaminen niissä maissa, joissa Suomen turvallisuuspoliittiset sekä kauppapoliittiset edut ovat suuret, on tarpeen.

Ulkoministerin lokakuussa 2014 asettama **Suomen edustautumisen tavat ja mallit (TAMA) –hanke** hakee parempaa kustannustehokkuutta ja säästöjä uudistamalla toimintatapoja ja keskittämällä toimintoja. Hankkeen tavoitteena on optimoida Suomen edustautumisen tavat ja mallit sekä löytää kustannussäästöjä edustautumisen rakenteita uusimalla ja olemassa olevia resursseja uudelleen suuntaamalla. Hankkeessa etsitään myös tapoja keventää edustustojen hallintoa, vahvistaa vienninedistämisen toimintaedellytyksiä ja järjestää lakisääteiset kansalaispalvelut entistä joustavammin uuden konsulilain pohjalta. Hankkeessa on tutustuttu verrokkimaiden ratkaisuihin. TAMA-hankkeen tavoitteena on UM:n modernisointi, hallinnon ja tukitoimien keskittäminen Helsinkiin niin pitkälle kuin mahdollista, edustustojen tukitoimien ulkoistaminen siellä missä mahdollista ja kansalaispalveluiden tarjoaminen kysyntälähtöisesti. Kanslioiden ja

residenssien läsnäolo tullaan määrittelemään profiilinsa mukaisesti. Edustustot ja residenssit tulee nähdä Suomen käyntikortteina, sähköisiä palveluita lisätään ja TF ja maakuvatyö vastaamaan edustustoprofiilia. Hankkeen päätyöryhmä on kokoontunut kevään aikana kymmenen kertaa, lisäksi on pidetty Sitran fasilitoima aivoriihi ja aivoriihi kunniakonsulitoiminnasta. Hankkeella on päätyöryhmän lisäksi neljä alatyöryhmää: kiinteistöalatyöryhmä, hallintoalatyöryhmä, Team Finland ja maakuva-alatyöryhmä sekä kansalaispalveluiden alatyöryhmä. Hankkeen raportti valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Toimintamenot ja htv-kehitys: Esitys toimintamenoiksi on 226,56 milj. euroa. Osana hallituksen julkisen talouden sopeutustoimia toimintamenoja leikataan yhteensä 0,8 miljoonaa euroa. Osana hallituksen kärkihankekokonaisuutta vahvistetaan Team Finland -verkostoa palkkaamalla kertaluontoisesti kaupallistaloudellisiin kysymyksiin keskittyviä erityisasiantuntijoita valittuihin Suomen edustustojen toimipisteisiin. Vahvistusten taloudellinen vaikutus on vuonna 2016 1,8 milj. euroa.

Kansalaispalveluita kehitetään ottamalla huomioon uudistettu konsulipalvelulaki ja hyödyntämällä uusia digitaalisia ratkaisuja. Maahantulopalveluiden järjestämisessä, laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisessa sekä kriisiasioissa hyödynnetään viranomaisten välistä yhteistyötä sekä pohjoismaisen ja EU-yhteistyön tuomia mahdollisuuksia. Suomi toimii vuonna 2016 puheenjohtajana Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja valmistautuu Arktisen neuvoston puheenjohtajuuteen vuosina 2017 - 2019.

Kansainvälisen toimintaympäristön muutosten vaikutukset Suomen edustustoverkkoon näkyvät lisäksi mm. tietoturvaan ja turvallisuuteen liittyvien menojen kasvavana kustannuspaineena. Lisäksi euron valuuttakurssin heikentyminen vaikuttaa suoraan edustustoverkon toimintamahdollisuuksiin, ellei valuuttakurssitappiota korvata ulkoasiainhallinnolle. Tällä hetkellä euron kurssin heikentymisen arvioidaan aiheuttavan ulkoasiainhallinnolle noin 4,3 milj. euron kurssitappiot (lisämenot) vuonna 2015.

Hallinnonalan htv-kehitys vuosina 2014 - 2019:

HTV/vuosi	2014 toteuma	2015 arvio	2016 suunniteltu	2017 suunniteltu	2018 suunniteltu	2019 suunniteltu
	1 555	1 439	1 384	1 371	1 365	1 359

Hallinnonalalla arvioidaan lisäksi olevan siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä noin 120 henkilöä vuonna 2016 ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin palkattua henkilöstöä noin 980 henkilöä vuonna 2016.

Hallinnonalan htv-suunnittelussa on otettu huomioon hallinnonalalle tuottavuusohjelmassa ja valtioneuvoston kehyspäätöksissä osoitetut säästöt, ml. kehitysyhteistyömäärärahojen vähentyminen. Hallinnonalalle ei vuonna 2015 rekrytoitu uutta diplomaattiuran Kavaku-kurssia, vuonna 2016 on tarkoitus rekrytoida Kavaku-haun kautta noin 15 uutta diplomaattia. Tulevaisuudessa uusia diplomaatteja on tarkoitus rekrytoida joka toinen vuosi (noin 15 henkilöä).